

FORENINGEN FOR SKOLTE-/ØSTSAMENE I NEIDEN

Stiftet 05.08.1986 – Org.nr. 917 839 166 – Bankkto. 4920.53.37082 – PB 15 – 9915 KIRKENES

Styreformann Oiva Gregesioff Jarva – Mob: +47 905 89 560 – Email: oivajarva@gmail.com

Sámediggi – Sametinget
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Kárášjohka

Neiden, den 10. februar 2018

SAMETINGET UTSLETTER MINORITETENE

Fornorskningsprosessen som samene ble utsatt for utgjør en sørgelig og gjennomgripende del av vår felles historie. Dette var resultatet av kulturpress og den aktive norske assimileringspolitikken som det samiske folk, med sin kultur og levesett, ble påtvunget fra den norske staten og majoritetssamfunnet fra tidlig på 1700-tallet og fram til moderne tid, gjennom kirke, skole og andre virkemidler.

Snevert sett var begrepet «fornorskning» brukt om den aktive assimileringspolitikken som ble vedtatt 1851. Mot slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet ble assimileringspolitikken sterkere begrunnet og motivert av utenriks- og sikkerhetspolitiske hensyn. Det dreide seg om myndighetenes frykt for en finsk ekspansjon i nordområdene, omtalt som «den finske fare». I perioden 1890–1940 ble *frenologi*, en teori om sammenheng mellom kranieform og sjelsegenskaper, brukt i studiet av både nordmenn og samer. For samenes del skjedde det ved fjerning og måling av skjelettmateriale i samiske graver.

I 1997 erkjente, og beklaget, kong Harald V fornorskningspolitikken, som den første på vegne av norske myndigheter. I sin tale til Sametinget ga han blant annet uttrykk for dette: ***Den norske stat er grunnlagt på territoriet til to folk – nordmenn og samer. Samisk historie er tett flettet sammen med norsk historie. I dag må vi beklage den urett den norske stat tidligere har påført det samiske folk gjennom en hard fornorskningspolitikk.***

Vi er alle vel fortrolig med at samer har eksistert på Nordkalotten som et folk med eget språk, egne tradisjoner og næringstilpasninger lenge før etableringen av nasjonalstatene. Etter grensetrekningen i 1751 ble samene ett folk med bosettingsområder i fire stater: Norge, Sverige, Finland og Russland. Samenes tradisjonelle område strekker seg fra Kola-halvøya i nordøst til

Engerdal i Sør-Norge og Idre i Sør-Sverige. Forståelsen som ligger til grunn for den over 200 årige fornorskningsprosess, har endt med at Sametinget ble etablert som en «forsonende» konsekvens.

Med Carsten Smith ble Sametinget formet som et folkevalgt partipolitisk styrt organ og skulle fremstå som det representative talerøret for samene. Arbeidsområdet for Sametinget er definert som omfattende og gjelder alle saker som særlig angår den samiske folkegruppen. I kraft av status og rolle fremstår Sametinget som den fremste premissleverandør i utforming av den norske samepolitikk og også som det rådgivende organ i samepolitiske spørsmål. Til den samiske folkegruppen tilhører også minoritetssamene, men de blir ikke, eller i liten grad, omtalt eller hensyntatt i denne sammenheng.

Vi må dessverre konstatere et Sametinget kun representerer majoritetssamene. Det er derfor ikke et ukjent faktum for norske myndigheter at majoritetssamene gjennom de siste 100 år selv har tatt kunnskap av sin fortid og utsatt minoritetssamene for en alvorlig overgripende og diskriminerende maktutøvelse. Det er en isolasjonspolitik som aktivt videreføres av Sametingets ulike organ på tross av minoritetssamenes egne selvstendige kulturhistoriske samfunnshistorie. Minoritetssamenes forsøk på å ivareta sine egne særlige forutsetninger blir derfor behendig oversett og neglisjert av Sametinget.

Foreningen for skolte-/østsamene i Neiden må derfor henlede oppmerksomheten på konklusjonen i FNs Rasediskrimineringskomites behandling av 28.08.15, angående østsamene, der ***Komiteen er bekymret for den sårbare situasjonen for østsamisk kultur som særlig skyldes den restriktive regulering av reindrift, fiske og jakt, som utgjør en viktig del av deres kultur, og for utilstrekkeligheten av midler til å bevare den. Komiteen anbefaler at den norske stat øker sine anstrengelser for å anvende Finnmarkloven effektivt og bevare østsamenes landrettigheter og deres kultur inkludert å finne en passende løsning for å sikre reindrift, fiske og jakt som er viktig for østsamene.***

Dessverre har Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Landbruksdepartementet og Sametinget ikke tatt stilling til FN-komiteens konklusjoner. Det er derfor nødvendig å rette en anklage imot denne mangel av overordnede beslutninger som griper direkte inn i det skolte-/østsamiske miljø og den kulturelle sammenheng som vi står i fra gammelt av (alderstids bruk). Dette skal her begrense seg til fire eksempler:

A. Eiendomservervelse i konflikt med bevilgende myndighet og den ortodokse menigheten

Den ortodokse kirken i Norge tok 2005 opp spørsmål om gjenbegravning av skjullettmaterialet som tilhørte gravstedet til St. Georg kapell. I november 2006 ble det avsendt en søknad til bispedømmet i Hålogaland. Det førte til at Arbeidsdepartementet bevilget 3 mill. kr. i 2009 og behendig grep da Sametinget inn i den forvaltningsmessige prosess. I stedet for å sikre at skolte-/østsamenes egen vigslende arvejord/gravsted skulle fremstå som rammen om den etterlengtede gjenbegravning, ble midlene anvendt til å erverve det areal som var utpekt til gravsted for

gjenbegravningen. Ervervelsen ble tinglyst samme år. For ytterligere å understreke sin maktposisjon igangsatte Sametinget en regulering av Skoltebyen – uten å involvere det skolte-/østsamiske miljø. Dette bidro til at gjenbegravningen ble utsatt ytterligere til tre år senere.

Fordi det vigslate gravsted ble overdratt Sametinget oppsto uventet nye problemstillinger for Den orthodoxe kirke i Norge. Det dreier seg først og fremst om at Sametinget med tildeling av offentlige midler – uten tilhørighet og bekjennelse til den orthodoxe tro – gjorde seg selv til eier av et gravsted som siden 1500-tallet hadde tilhørt menigheten og den hellige Trifon sitt St. Georg kapell. Av denne grunn

henvendt Den orthodoxe kirke i Norge seg i brev av 17.04.2012 til bevilgende myndighet om at forholdet til gravstedet måtte bringes i orden. Til dette svarte Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet den 28.06.2012 at «tidsmessige hensyn i forkant av gjenbegravningsseremonien ..., fordret at Sametinget ervervet gravstedet». – Dette er nå snart 6 år siden og Sametinget har fortsatt med å avvente nødvendig opprydding i forholdet til våre døde og deres gravsted. Det er dessuten en kritikkverdig forvaltningsskikk at en statlig eier på samme tid skal utøver offentlig kontroll og myndighet over egen eiendomsbesittelse, fredet etter Lov om kulturminner.

Likeledes har også Sør-Varanger kommune oversett den forrett som Den orthodoxe menighet har til arvejorden. Den kommunale forvaltning har i stedet ervervet seg arealet som omgir St. Georgs kapell. Således har Sametinget og Sør-Varanger kommune gjennom de siste tiår tilegnet seg nær halvparten av gravstedet/kirkegården som har tilhørt det skolte-/østsamiske samfunn siden 1500-tallet.

B. Gjenbegravning av Pasviksamenes levning forhindres?

Ved den høytidelige gjenbegravning som fant sted 2011 i Neiden, ble urett utøvet overfor det skolte-/østsamiske miljø erkjent og beklaget. I særlig grad ga prorektor ved Universitetet i Oslo klart uttrykk for ikke lenger å ville forhindre at resterende levninger skulle kunne holdes tilbake. I tillit til de fremsatte utsagn har den orthodoxe menigheten i Neiden anmodet om tilbakeføring av Pasvik-samenes levninger. Da Universitetet i Oslo v/Det medisinske Fakultet henvender seg til Sametinget 14.02.2017, svarer Sametingets den 22.06.2017 at det arbeides med et eget beslutningsgrunnlag. Uten å være tildelt noen overordnet åndelig oppgave/rolle i vårt orthodoxe trossamfunn, forhindrer Sametinget at den siste gjenbegravning av 21 levninger tilhørende forfedre til Sevettijârvi-/Nellim-skoltene, kan gjennomføres. Omkvedet til Sametingets vedvarende og avgjørende mantra er at tiltaket kan **«vente og at det haster ikke»**.

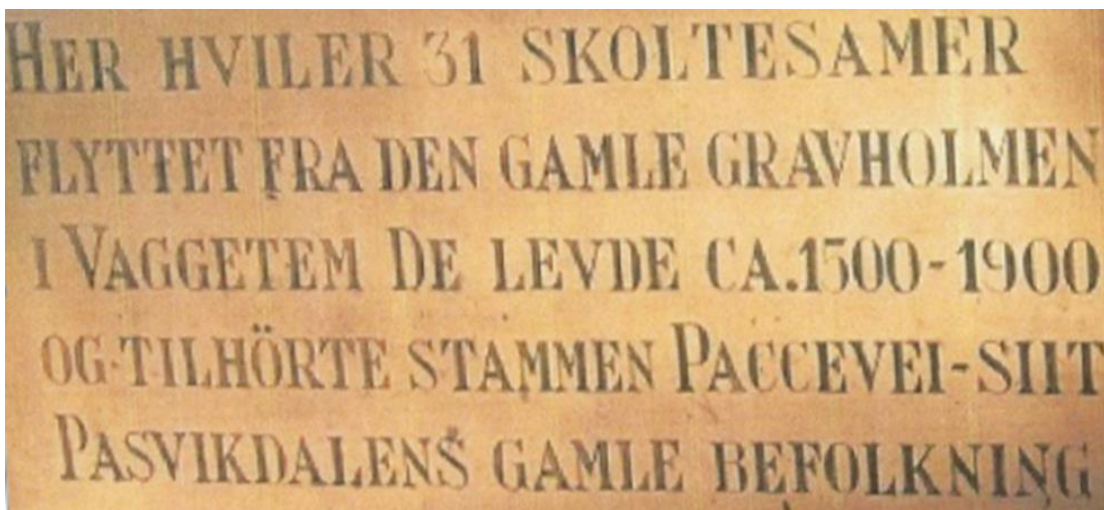

Foto: Jacques G. Huijbens

Foto: Jacques G. Huijbens

C. Historisk museum over en urbefolkning?

På oppfordring fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet ble "Foreningen Østsamene i Neiden", etablert 05.08.1986. – Straks etter tok foreningen initiativ til å danne det Østsamiske Museum. Norsk kulturråd ble den 31.10.1990 søkt om midler til formålet i den hensikt å gjenreise den skolte-/østsamiske kulturen. Helt i tråd med Kommunaldepartementets intensjoner omkring dannelsen av vår forening, gjaldt grunnlaget for bruk av offentlige midler å skape et "levende museum" i arbeidet med å gjenreise den skolte-/østsamekulturen med sitt språk og levesett.

Etter at Norsk kulturråd tildelte de første offentlige midler på kr 150.000 ble det opprettet en prosjekt-gruppe som skulle prosjektere et «**Østsamisk museum**». Den var bestående av:

- 3 rep. fra kommunen m/varaordfører, konservator og politisk leder for kirke og kultur
- 1 rep. fra Samisk museum Varangerbotn (museumsbestyrer)
- 3 rep. fra skolte-/østsamer i Neiden.

Målet var å skape et "**levende museum**" bygget på skoltesamenes gamle "arvejord"/Lillemælen. Dette inngikk i SCC Bruers ideskisse 16.05.1994 som lå også til grunn for den senere kommuneplan for SVK. Statsbygg tok del i arbeidet med prosjektgruppen og museumsanlegget med en kostnadsramme på 19 mill. kr. Tiden gikk og advokat Knut Rognlien skrev 01.10.2016 et brev til

Kulturdepartementet v/Trond Giske om manglende igangsetting av Østsamemuseet. Reguleringsplanen ble dessuten stilt i bero på grunn av nye drøftelser i Sør-Varanger.

Noen tid senere ble Museumsbygget - uten skolte-/østsamenes samtykke - flyttet til nåværende plassering. Etter at betydelige statlige midler kom inn i bildet intervenerte Sametinget og overtok arbeidet sammen med en underliggende museums-organisasjon. Slik ble det skolte-/øst-samiske engasjement i Østsamemuseet effektivt forhindret i å ta aktivt del i gjenreisningen av sin egen kultur i Neiden. I mellomtiden hadde advokat Knut Rognlien den 02.05.2007 tilskrevet Kultur- og kirke departementet og poengtert at nybygget ikke måtte bli et museum for en død kultur. «Derfor må bygging av et østsamisk museum ikke igangsettes før østsamene har fått tilbake det materielle grunnlaget for sin kultur.»

Etter 10 år sto museumsbygget oppført for det norske samfunn til en kostnad på ca. 55 mill. kr. Kostnadsøkningen (nær en tredobling) skyldtes uforklarte byggeproblem og administrative utgifter. Uforståelig er også at museets navn - kort tid før innvielsen - ble endret fra Østsame-museet til Skoltemuseet. Det bør være kjent at betegnelsen «skolte» tidligere oppfattet som en nedsettende term. Dette moment bekrefter konklusjonen til FNs menneskerettighetskommisjon **«...som er bekymret over at urfolk som gjennom historien har lidd urett som følge av at de blant annet har vært kolonisert og fratatt landområder, territorier og ressurser, og dermed forhindret til å utøve sine rettigheter, særlig retten til utvikling i samsvar med sine egne behov og interesser,....»**

I ettertid kan det ut fra vår historie dessuten fremholdes at barn av "skoltesamisk herkomst" med tvang ble overført fra sin egen "Skolte-/Neidensiida" til en annen gruppe, nemlig "Tana-/Varangersiida". Historien gjentar seg idet Sametinget med tvang innlemmer det Østsamisk museum inn i Tana og Varanger museumssiida. Museet bør i stedet opprettholde en selvstendig status med tilhørighet i Sør-Varanger/Neiden, slik Sør-Varanger kommune allerede har vedtatt og tilrettelagt, jfr. brev av 19.11.1987 fra fylkeskonservator Einar Niemi.

Til overmål anmodet det norske og det finske Sametinget fader Jaakko, prest fra Den ortodokse kirke i Finland, til å velsigne det "samiske museum i Neiden". Slik gikk det til at hverken Den orthodoxe kirke i Norge eller vår stedlige biskop Elia i Oulu og heller ikke erkebiskop Leo fikk vite om denne kirkelige innvielse 19.08.2017 av et nytt museum i Neiden! Dette skjedde altså uken før det lenge annonserte årlige kirkemøte i St. Georg kapell med biskop Elia og flere innbudte geistlige fra Finland, Russland og Norge.

D. Språket raderes ut av lovverket?

Sametinget har sammen med landets øverste språkfaglige kompetanse gitt sitt bidrag til å utslette det skolte-/østsamiske språk både i lovverket og omtaler endog **vårt språk som en «dialekt» i Neiden**. I den kulturelle sammenheng står vår spåkgruppe i en samhörig kontaktflate med Finland og Russland, jfr. informasjonen om «Trekantavtalen» til Arbeids- og inkluderingsdepartementet den 12.12.2006. Likevel blir dette faktum satt konsekvent til side. Av denne grunn ble Kommunal-

og moderniseringsdepartementet anmodet av Foreningen for skolte-/østsamene i Neiden om en enkel tilføyelse i lovverket – dog uten å bli hørt:

*Vi krever at skolte-/østsamisk språk aksepteres og verdsettes på lik linje med de øvrige minoritetsspråk for samer og nedfelt i det norske lovverket blant tiltak og ordninger for de samiske språkene. Dette medfører at skolte-/østsamisk defineres identisk med de øvrige samiske språk i det norske lovverk og opplæringstiltak i statlig regi. «**Dette må forstås slik at alle samiske språk skal være likeverdige med norsk, og at sør-, skolte-/østsamisk, pitesamisk, lule- og nordsamisk per i dag er likestilte, offisielle språk**».*

Konklusjon

Oppsummert bidrar Sametinget på en effektiv måte å avvikle vesentlige sider av det skolte-/østsamiske miljø. Det skjer bl.a. gjennom **annektering av vår arvejord, hindre gjenbegravning av levninger av våre slektninger, etablere et museum som strider mot vår forståelse** og sammenheng av egen kultur og blokkere en opprettholdelse og stimulering av vårt tale- og skriftspråk.

Grunnlaget for det skolte-/østsamiske miljø og samfunn er reindrift

Ansvar for dette uavklarte og uløste rettighetsspørsmål for skolte-/østsamene hviler i historisk sammenheng på sentrale offentlige tjenestemenn i den lokale forvaltning fra 1910 -1989. Etter denne tid ble dette ansvar overdratt Sametinget som «premissleverandør i utforming av den norske samepolitikk og også som det rådgivende organ i samepolitiske spørsmål».

Advokat Knut Rognlien skrev 07.05.1998 og 11.08.1998 til sametingspresident Sven-Roald Nystø **at skolte-/østsamekulturen holder på å dø ut og at det haster med å gjøre tiltak**. I sitt svarbrev av 15.09.1998 uttaler sametingspresidenten: «Østsamenes sak er på mange måter i en særstilling i Norge i dag. Politikken overfor denne gruppen samer har vært spesielt hard, og har medført at det er særlige behov for tiltak i det tradisjonelle østsameområdet. Sametinget er særdeles oppmerksom på de utfordringer vi står overfor når det gjelder å styrke og utvikle denne delen av den samiske kultur. I den sammenheng står rettigheter, næringsgrunnlag, språk og kultur sentralt, og Sametinget er beredt til å gjøre sitt til å finne fram til tiltak og virkemidler som bidrar til å ivareta og utvikle de ulike elementer i østsamekulturen..... Sametinget har ingen prinsipielle motforestillinger mot å fremme særskilte problemstillinger overfor ILO i forbindelse med rapportene, men er mer usikker på om det er riktig å gjøre dette nå.»

Det har nå gått 20 år siden dette **avventende** svar ble skrevet!

Sametinget organisasjon og funksjon må revurderes

Tiden synes moden for å revurdere Sametingets forvaltningsmessige rolle i Finnmark, idet vi stiller spørsmål om ikke **Finnmarkseiendommen (FeFo)** med fordel burde overføres en del sentrale

forvaltningsoppgaver. Det vil **forhindre at Sametinget utsetter seg for dobbeltroller** som de selv ikke er i stand til å finne løsninger på – eller fortsatt velger ikke å gjøre noe som helst.

Med hilsen
Foreningen for skolte-/østsamene i Neiden

Oiva Johannes Gregsioff Jarva (Ivanowitz)
Styreleder

Kim Oiva Gregsioff Jarva
Nestleder

Gjenpart sendt:

- Arbeids- og sosialdepartementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Kulturdepartementet
- Fylkesmannen i Finnmark
- Finnmarkseiendommen (FeFo)
- Finnmark fylkeskommune
- Sør-Varanger kommune
- Nord-Hålogaland bispedømme
- Den orthodoxe kirke i Norge
- FN's Rasediskrimineringskomité
- Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter
- Riksantikvaren
- Advokat Knut Rognlien